

Norges
veteranforbund
for internasjonale
oppdrag

Fellesuttalelse til Stortingets utenriks- og forsvarskomite om representantforslag 253 S

Veteran- og tjenestemannsorganisasjonene ønsker med dette å gi sin tydelige støtte til flere forslag i representantforslaget fra stortingsrepresentantene Bjørnar Moxnes, Hege Bae Nyholt, Marie Sneve Martinussen og Mimir Kristjánsson.

Norges største veteranpolitiske organisasjoner NVIO (Norges Veteranforbund for Internasjonale Oppdrag) og SIOPS (Skadde i internasjonale operasjoner), mener begge at innføringen av en egen veteranlov og ordningen med omvendt bevisbyrde i erstatningssakene, vil bedre rettssikkerheten, ivaretagelsen, og anerkjennelsen av norske utenlandsveteraner i dag. Stortingets ombudsnemnd for Forsvaret har selv uttalt at en særskilt veteranlov i Norge kan «være hensiktsmessig», en lov som i dag eksisterer i både Canada og Nederland.

Etter den andre verdenskrig har over 100 000 kvinner og menn tjenestegjort i internasjonale operasjoner, og fra 1967 har rundt 10 000 utført tjeneste i internasjonal innsats. Dette er borgere som har tjent norske interesser og internasjonal fred og sikkerhet i krevende og ofte farlige operasjonsområder. Det veteranpolitiske saksområdet har stadig utviklet seg, spesielt etter formaliseringen og systematiseringen av saksområdet gjennom den første veteranmeldingen i 2009. Dessverre mener veteranorganisasjonene at myndighetene stadig kommer etter samfunnsutviklingen og den internasjonale situasjonen i utformingen av veteranpolitikken. Utredningen av en norsk veteranlov vil være et naturlig steg videre i denne prosessen.

Ordnningen med omvendt bevisbyrde i erstatningssakene for skadde utenlandsveteraner er allerede vedtatt av et bredt politisk flertall i det danske Folketinget, og vil etter planen lovbehandles i år. Komiteens medlemmer bør ta inspirasjon fra allierte og sammenlignbare land, også på det veteranpolitiske området.

De involverte veteran- og tjenestemannsorganisasjonene oppfordrer partiene og uavhengig representant i komiteen til å komme sammen tverrpolitisk til det bedre for norske utenlandsveteraner, spesielt skadde veteraner fra internasjonale operasjoner og internasjonal innsats. Slike tverrpolitiske forlik har partiene klart å oppnå tidligere på veteranområdet, som i behandlingen av flere saker knyttet til erstatnings- og kompensasjonsordningen på Stortinget i 2020.

Representantforslaget legger opp til en nødvendig og etterlengtet rettsreform for norske veteraner fra internasjonale operasjoner og internasjonal innsats, og for deres nærmeste og etterlatte. Rettsområdet er mangelfullt regulert, og svært fragmentert.

Vi forventer at partiene går i dialog med veteran- og tjenestemannsorganisasjoner om representantforslaget.

Veteranlov

Norge mangler i dag en særskilt lov for militære utenlandsveteraner fra internasjonale operasjoner og internasjonal innsats. Rettsreglene for utenlandsveteranene er regulert i gjeldende forsvarslov (Lov om verneplikt og tjeneste i Forsvaret) under kapittel 6, som blant annet omhandler tjenesteplikt, Forsvarets aktive ivaretagelsesansvar og den særskilte erstatnings- og kompensasjonsordningen. SIOPS og NVIO mener at rettsområdet for utenlandsveteranene er mangelfullt, og mangler klare og viktige reguleringer

om sentrale deler av den offentlige veteranivaretakelsen, slik som det kommunale veteranarbeidet og ivaretakelsen av veteranfamiliene i Forsvarets regi.

Forsvarsloven knytter seg ikke til utenlandsveteranene som kollektiv gruppe, men til operasjons- og misjonskategorien «internasjonale operasjoner», begrepet «veteran» anvendes ikke. Formålet med dagens forsvarslov er å videreutvikle Forsvarets operative evne gjennom bemanning og styrkeproduksjon, men regulerer og beskriver lite om den særskilte personellivaretakelsen og anerkjennelsen, herunder utenlandsveteranene.

Etter at veteranbegrepet ble utvidet av forsvarssjefen til å omhandle flere personellgrupper i Forsvaret, faller den voksende veterankategorien fra internasjonal innsats utenfor forsvarsloven, og utenfor rettighetene som i dag er avgrenset til tjenestegjørende fra internasjonale operasjoner.

En konkret og helhetlig lovregulering av veteranområdet vil kunne gi et sterkere rettighetsvern for spesielt skadde utenlandsveteraner, og for de etterlatte. SIOPS og NVIO mener at rettsreglene for utenlandsveteranene samles i en standardisert lov, i motsetning til dagens fragmenterte system.

Veteranloven vil samtidig tydeliggjøre og konkretisere myndighetenes særskilte moralske ansvar til å ivareta utenlandsveteranene våre, som er sendt ut på oppdrag definert av Stortinget. En særskilt lov rammer inn og styrker veteranområdet på en helt annen måte enn dagens forsvarslov, og relevante offentlige styringsdokumenter som den 5-år gamle stortingsmelding nr. 15 *Også vi, når det blir krevet* og den gjeldende tiltaksplanen for veteranområdet, som aldri ble politisk behandlet i Stortinget.

Veteran- og tjenestemannsorganisasjonene mener at regjeringen må nedsette et utvalg og utrede grunnlaget for en særskilt lov som lovfester rettighetene til utenlandsveteranene og deres familier. Lovutredningen vil være en nødvendig prosess for å samtidig gjennomgå veteranområdet, sist gjennomført i 2017. Vi forventer at stortingspartiene og regjeringen er interessert å kartlegge grunnlaget for og et forslag til en slik lov i Norge.

Vi oppfordrer alle partiene på Stortinget til å stemme for forslag 4 om lovutredning av en særskilt veteranlov i representantforslag 253S, og at de involverte veteran- og tjenestemannsorganisasjonene involveres i arbeidet.

Omvendt bevisbyrde i erstatningssakene

Militære veteraner fra internasjonale operasjoner dekkes i dag av en særskilt kompensasjonsordning for psykiske skader som har oppstått som følge av utenlandstjenesten. Ordningen administreres av Statens pensjonskasse (SPK) på vegne av Forsvarsdepartementet.

I dagens system er det utenlandsveteranene som selv må bevise den direkte årsakssammenhengen mellom den psykiske skaden og tjenesten ute, og mellom skaden og arbeidsuførhet, som er nødvendig for å få tilkjent erstatning. Dette har vist seg å bli en lang og tung prosess for flere. I mange tilfeller forverrer den lange saksbehandlingstiden helsesituasjonen til flere, en prosess som i enkelte av sakene har vedvart i over 10 år. Dagens saksbehandling er svært ressurskrevende, og saksprosesser der spesialisterklæringer fortsatt settes til side, er et brudd med Stortingets vedtak i 2020.

Veteranorganisasjonene SIOPS og NVIO går inn for en juridisk ordning med omvendt bevisbyrde, også omtalt som formodningsregelen. Gjennom denne ordningen må staten selv sannsynliggjøre at skaden ikke er et resultat av utenlandstjenesten, og at arbeidsuførheten ikke skyldes skaden fra utenlandstjenesten. Denne ordningen vil lette på saksmengden og trykket for enkeltveteranen i erstatningssakene.

Som vi har informert om i innledningen har Danmark vedtatt en ordning med omvendt bevisbyrde, gjennom en politisk delavtale til landets forsvarsforlik for 2024-2033.

SIOPS og NVIO oppfordrer alle partier på Stortinget til å stemme for forslag 1 i representantforslag 253S.

SIOPS, NVIO, NROF, NOF og BFO forventer følgende:

- Partiene på Stortinget går inn for en offentlig utredning av en særskilt veteranlov. Regjeringen kommer tilbake til Stortinget med et forslag til en standardisert veteranlov.

SIOPS og NVIO forventer følgende:

- Partiene på Stortinget innfører en juridisk ordning med omvendt bevisbyrde i erstatningssakene for skadde veteraner fra internasjonale operasjoner.

Oslo, 9. mai 2025

SIOPS- Skadde i internasjonale operasjoner, Norges veteranforbund for internasjonale oppdrag (NVIO), Norsk Reservistforbund (NROF), Norges offiser- og spesialistforbund (NOF) og Befalets Fellesorganisasjon (BFO)